

Waarom begrijpend lezen vaak blijft hangen in losse lessen en hoe het anders kan

Je kent het vast: uren zoeken naar een passende tekst, zorgvuldig gekozen strategieën en kinderen die braaf oefenen met voorspellen, samenvatten en verbanden leggen. Je hoort gezucht van de kinderen...terwijl jij zo je best hebt gedaan. Je hebt het gevoel dat het niet echt *landt*. Dat het begrip van de kinderen niet meegroeit.

Begrijpend lezen lijkt dan een vak op zich te zijn - een reeks losse lessen zonder wortels in de dagelijkse werkelijkheid van kinderen. Maar begrijpen is niet iets wat je *doet* in een half uur per week. Begrijpen is iets wat je *bouwt*, samen.

Waarom het vaak blijft hangen

In veel scholen blijft begrijpend lezen beperkt tot strategie-instructie rond teksten of het aanbieden van close reading lessen of methodelessen, die niet altijd aansluiten bij wat kinderen bezighoudt en waar ze op dat moment over leren. Ze leren *hóe* ze moeten lezen, maar niet *wáárom*. Ze oefenen met leuke werkvormen, leren trucjes, maar raken de betekenis kwijt en missen samenhang

Daarbij komt dat de taal van het onderwijs vaak lineair is: oorzaak-gevolg, stap-voor-stap, alsof leren een rechte lijn is. Maar leren - en zeker begrijpend lezen beweegt zich juist in netwerken, verbindingen en patronen.

En precies daar zit de sleutel.

Wat we weten uit onderzoek

In haar werk rondom *Rijke Taal* benadrukt **Erna van Koeven** (met Anneke Smits) dat leesbegrip nooit los staat van de context. Wie kinderen wil leren begrijpen wat ze lezen, luisteren en kijken, moet betekenisvolle situaties creëren waarin kennis, taal, nieuwsgierigheid en plezier elkaar versterken.

De **zeven pijlers voor begrijpend lezen** (Houtveen & Van Steensel e.a.) onderbouwen dit. Ze laten zien dat effectief leesonderwijs steunt op zeven samenhangende bouwstenen:

-
1. Achtergrondkennis
 2. Woordenschat
 3. Leesstrategieën
 4. Motivatie en leesplezier
 5. Thematische en geïntegreerde aanpak
 6. Omgaan met tekststructuren en tekstsoorten
 7. Technische leesvaardigheid

Wanneer we die pijlers niet als losse onderdelen zien, maar als één geheel, ontstaat rijk taalonderwijs - waarin lezen, luisteren, kijken, praten en schrijven met begrip vanzelfsprekend verbonden zijn.

Voorbeeld uit de praktijk: van losse lessen naar samenhang

In een van onze trajecten *Lezen en Luisteren met Begrip* werkten we met een schoolteam rond het thema '**Water: bron van leven**'.

In plaats van strategieën te oefenen op willekeurige teksten, doken leerlingen in verhalen, nieuwsartikelen, filmpjes en gesprekken rond water in hun eigen omgeving. Ze onderzochten waar water vandaan komt, hoe het gebruikt wordt, en welke rol het speelt in hun dagelijks leven.

Tegelijkertijd werd de woordenschat opgebouwd, lazen ze informatieve teksten én schreven ze zelf waterverhalen, eerst vanuit eigen fantasie en later op basis van een aantal informatieve teksten

Zo werd begrijpend lezen geen apart vak, maar een middel om te komen tot begrip - waarin nieuwsgierigheid, betrokkenheid, een goede didactiek, kennis en taal elkaar versterkten.

De leerkrachten ontdekten: als je begrijpend lezen inbedt in betekenisvolle thema's, **gaat het vanzelf leven**.

Systeendenken: leren kijken naar verbanden

In onze trajecten gebruiken we o.a. **systeendenken**. Systeendenken is de discipline waarmee we kunnen leren het complexe geheel beter te zien en te begrijpen. Het is de gerichtheid om onderlinge betrekkingen te zien in plaats van

slechts losse fenomenen, om patronen van verandering te zien in plaats van momentopnamen (Jutten).

Hoe draagt systeemdenken bij aan het beter begrijpen van complexiteit? Het geeft taal aan een andere manier van denken en handelen, een andere manier van kijken en een nieuwe taal.

Geen lijntjes trekken naar het goede antwoord, maar als hulpmiddel om teksten en thema's anders te bekijken en te kunnen bespreken met elkaar.

Met **gedragspatroongrafieken** maken kinderen zichtbaar *hoe* iets verandert over tijd: bijvoorbeeld hoe een bepaalde emotie toeneemt of afneemt van de hoofdpersoon in een verhaal.

Met **relatiecirkels** ontdekken ze welke factoren elkaar beïnvloeden bij een thema, bijvoorbeeld: *waardoor* watergebruik, natuur en mensen elkaar in balans houden.

Met **causale lussen** leren ze oorzaken en gevolgen te verbinden - een vaardigheid die rechtstreeks bijdraagt aan diep tekstbegrip.

Systeemdenken maakt dus niet alleen het leren *rijker*, maar ook het *begrijpen dieper*.

Samen leren als hefboom

Onderwijsverandering lukt nooit alleen.

John Hattie liet al zien dat de **effectgrootte van teamleren en gezamenlijke professionele kracht (collective teacher efficacy)** maar liefst **1.57** bedraagt — een van de hoogste invloeden op leerresultaten.

Wanneer teams sámen onderzoeken wat werkt, thema's verbinden en leesbegrip als gedeelde verantwoordelijkheid zien, groeit niet alleen het begrip van kinderen, maar ook het eigenaarschap van leraren.

In onze trajecten zien we dat telkens weer: de kracht zit in de verbinding. In samen reflecteren, experimenteren, en volhouden.

Wat vraagt dat van ons als onderwijsprofessionals?

Dat we durven afstappen van het lineaire “vakdenken” en het aandurven om leesbegrip te zien als iets wat álles raakt: taal, kennis, nieuwsgierigheid, relaties en samenwerking.

Dat we kinderen leren om verbanden te zien, vragen te stellen en te onderzoeken. Dat we elkaar als team bevragen als kritische vriend in dat proces en focus houden.

Nieuwsgierig?

In november starten weer de hybride trajecten van *Leren in Verbinding* - waaronder **Lezen en Luisteren met Begrip**.

Daarin werken we met (delen van) teams aan precies dit: rijke taalcontexten, systeemdenken, wisselende werkvormen en samen leren dat blijft hangen.

Begrip ontstaat in verbinding — met elkaar, jezelf, de wereld en de theorie.

Corrinne Dekker

16 oktober 2025

Meer informatie: www.academie.lereninverbinding.com

